

Budowa barabanu z talerzem

Projekt zrealizowany w 2013 roku w ramach II edycji programu
„Szkoła Mistrzów Budowy Instrumentów Ludowych” Instytutu Muzyki i Tańca

mistrz: Jan Wochniak

uczeń: Piotr Baczewski

Wstęp

Projekt „Budowa barabanu z talerzem” jest efektem prac prowadzonych w ramach II edycji programu „Szkoła Mistrzów Budowy Instrumentów Ludowych” Instytutu Muzyki i Tańca.

Celem programu jest uczenie i upowszechnianie technik budowy polskich instrumentów ludowych oraz wiedzy o ich roli w polskiej tradycji muzycznej. Nauka odbywa się metodą bezpośredniego przekazu mistrz-uczeń. Program ma także na celu zainteresowanie młodego pokolenia tradycyjnymi technikami budowy instrumentów i upowszechnienie fachu twórcy instrumentów – wspieranie młodych artystów.

Uczestnicy projektu:

MISTRZ: Jan Wochniak (urodzony w 1946 roku) należy do czołówki wiejskich barabanistów w Polsce. Grał m.in. z Marianem Pełką, Stanisławem Stępnikiem, Wiesławą Gromadzką oraz Stefanem Kołazińskim. Obecnie tworzy kapelę wraz z Aleksandrem Krupą (harmonia trzyczęściowa) i Michałem Kapturskim (skrzypce). Ponadto Jan Wochniak jest doświadczonym wytwórcą bębenków obręczowych – większych i mniejszych, a także barabanów. Gra na nich m.in. Piotr Piszczowski (członek zespołu Janusz Prusinowski Trio).

UCZEŃ: Piotr Baczewski (urodzony w 1983 roku) pracuje jako fotograf oraz koordynator projektów związanych z kulturą tradycyjną. Od 4 lat dokumentuje tradycje muzyczne i rzemieślnicze polskiej wsi (przede wszystkim Mazowsza, ale także Lubelszczyzny i Kielecczyzny).

Materiały i narzędzia

Niezbędne materiały:

- 2 x sklejka o wymiarach: 130 cm x 20 cm x 0,4 cm (długość x szerokość x grubość)
- 2 x taśma aluminiowa o wymiarach: 140 cm x 2,5 cm x 0,2 cm (długość x szerokość x grubość)
- 2 x taśma stalowa o wymiarach: 50 cm x 1,5 cm x 0,2 cm (długość x szerokość x grubość)
- 2 x pręt mosiężny o wymiarach: 130 cm x 0,2 cm (długość x grubość)
- 1 x pręt stalowy o wymiarach: 15 cm x 0,5 cm (długość x grubość)
- 8 x pręt stalowy o wymiarach: 25 cm x 0,5 cm (długość x grubość)
- 16 x nakrętka (średnica gwintu 1 cm)
- 2 x skóra cielęca lub sarnia o wymiarach pozwalających na wykrojenie z niej koła o średnicy minimum 65 cm
- 1 x talerz mosiężny / stalowy (średnica około 25 cm)
- czerwona farba do metalu
- klej do drewna
- metalowa forma

Niezbędne narzędzia i urządzenia:

- nóż
- kielnia
- gwintownica
- pilniki do drewna i metalu
- ściski stolarskie (duże i małe)
- nitownica
- klucze płaskie
- wyrzynarka (w przypadku gdy zakupimy sklejkę pod wymiar)
- młotek
- wiertarka
- piłka do metalu
- imadło
- kaster budowlany
- papier ścierny

Przydatne urządzenia:

- spawarka
- piła tarczowa

Rama bębna (ubo)

Budowę bębna zaczynamy od przygotowania dwóch sklejek o odpowiednich wymiarach (w naszym przypadku: 125 cm x 20 cm). Najwygodniej zakupić je docięte pod wymiar i ewentualnie skrócić ich długość samodzielnie przy pomocy wyrzynarki.

Do wygięcia sklejek posłuży nam stalowa forma o walcowatym kształcie. Można ją zrobić np. z przeciętej metalowej beczki.

W pierwszym etapie formowania umieszczamy obie sklejki w naszej formie i zostawiamy na kilka godzin by zaczęły powoli nabierać pożądanego kształtu. Po upływie jednej doby w ramie zostawiamy tylko jedną sklejkę. Dociskamy ją ściskami stolarskimi do zewnętrznej powierzchni ramy i docinamy tak by jej obie krótsze krawędzie stykały się na całej długości. Czynności te powtarzamy umieszczając wewnątrz 2 sklejkę. Po dopasowaniu do wymiarów ramy i docięciu obu sklejek do odpowiednich wymiarów kleimy jedną do drugiej klejem do drewna po czym dociskamy do formy ściskami stolarskimi i klinami (patrz zdjęcie).

Do klejenia sklejek używaliśmy kleju Pattex Wood Waterproof odpornego na wilgoć.

Po sklejeniu spiłowujemy przy pomocy pilnika ostre krawędzie sklejek i szlifujemy zewnętrzną powierzchnię uba papierem ściernym.

Obręcze zewnętrzne

Obręcze wykonaliśmy z aluminium (równie dobrze można użyć taśm mosiężnych). Formujemy je na zewnętrznej powierzchni uba, dociskając do jego powierzchni ściskami stolarskimi. Oba końce każdej z taśm łączymy ze sobą na zakładkę dwoma nitami przy pomocy nitownicy (docinając je wcześniej do odpowiedniego wymiaru).

Obręcze wewnętrzne

Pręty naciągające skórę także formujemy na zewnętrznej powierzchni uba i docinamy do odpowiedniej długości. Końce każdego z nich spawamy ze sobą (lub oddajemy do zespawania).

Skóry (naciąg bębna)

Do zbudowania potrzebne są nam dwie skóry kozie/cielęce/sarnie. Ich wielkość powinna pozwolić nam na wykrojenie z nich koła o średnicy 55-60 cm.

Świeże skóry należy delikatnie oczyścić z mięsa. Będziemy wyprawiać je przy pomocy wapna. Wapno rozrabiamy w ciepłej wodzie by powstała w ten sposób zawiesina miała gęstą konsystencję. Otrzymaną zawiesinę należy wylać na wierzchnią stronę skóry i dokładnie rozprowadzić przy pomocy kielni. Następnie tak przygotowaną skórę zwijamy włosem do środka i umieszczamy w kastrze budowlanym i zalewamy resztą zawiesiny. Skóra musi być w całości zanurzona w zawieszynie wapna. W kastrze skóra powinna leżeć około 11 dni. Po tym czasie płuczemy ją w wodzie i rozwijamy na ziemi. Przy pomocy kielni usuwamy łatwo odchodzące włosy i tkanki. Resztę doczyszczamy z włosów i tkanek przy pomocy tępego noża.

Wstępnie oczyszczoną skórę naciągamy na deskę używając niewielkich gwoździków - tak aby jej wierzchnia strona przylegała do powierzchni deski. Gdy wyschnie, doczyszczamy jej powierzchnię z resztek błon za pomocą drobnego papieru ściernego.

Okucia

Pręty naciągające skóry łączą obie obręcze zewnętrzne w ośmiu miejscach.

Najlepiej wykonać je z odpowiedniej wielkości stalowych śrub. Pręty zamocowane są na zewnętrznych obręczach za pomocą elementów powstałych po zespawaniu odpowiednio wygiętej blaszki stalowej i nakrętki (o średnicy gwintu większej niż średnica nienagwintowanej części śruby). Jeden element po nałożeniu na śrubę należy dospawać do jej główki, drugi trzyma się docięnięty nakrętką.

Naciąganie skór

Wyprawioną skórę przed naciągnięciem należy namoczyć w ciepłej wodzie, by stała się elastyczna. Po namoczeniu rozwijamy ją na gładkiej powierzchni (wewnętrzną stroną do góry). Na skórze kładziemy wewnętrzną obręcz i zakładamy na nią brzegi skóry, które dociskamy ramą bębna wciśniętą wewnątrz wewnętrznej obręczy na głębokość 2 cm. Pozostałe wewnątrz ramy brzegi skóry wyciągamy do momentu w którym skóra zostanie naciągnięta na ramę, po czym dociskamy ją zewnętrzną obręczą. Na tym etapie (gdy na bęben mamy naciągniętą tylko jedną skórę), rolę śrub naciągających skóry pełnią duże ściski stolarskie.

Gdy naciągnięta skóra wyschnie, zdejmujemy ją z uba i powtarzamy wymienione wyżej czynności naciągając drugą skórę.

Talerz

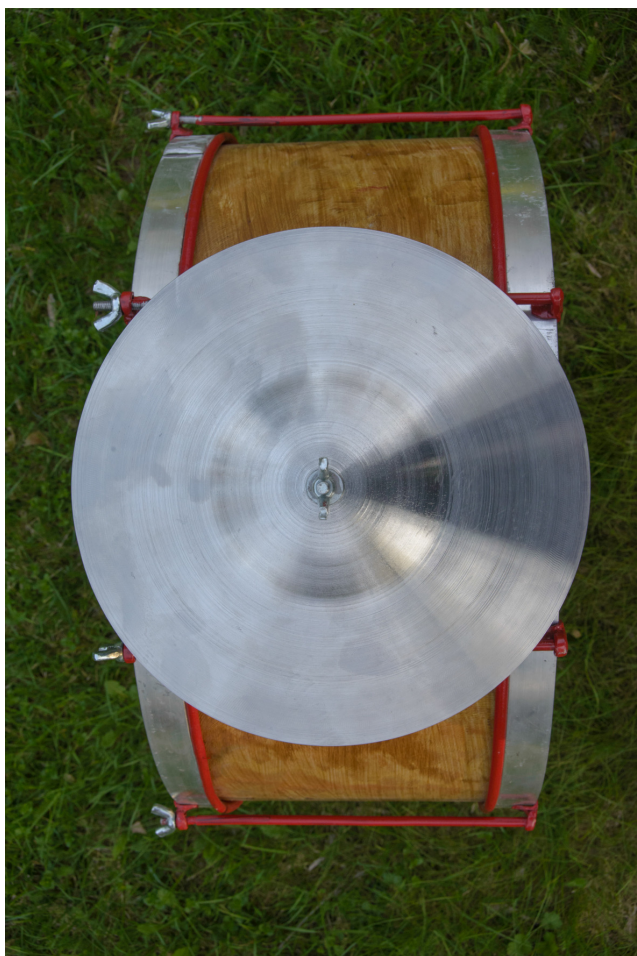
Talerz mocujemy na nagwintowanym pręcie przymocowanym do ramy bębna. By wzmocnić połączenie pręta z ramą bębna użyliśmy fragmentu starego naciągu perkusyjnego przymocowanego do ramy dwoma śrubami - w który wkręciliśmy pręt.

Drucik i pałka

Do grania na barabanie używamy stalowego drucika i drewnianej pałki (której końcówkę możemy obciągnąć skórą lub filcem, gdy dźwięk wydawany przez bęben jest zbyt ostry).

Prace końcowe

W ramie bębna należy wywiercić otwór wentylacyjny o średnicy 4-5 cm. Przed złożeniem barabanu, możemy pomalować jego ramę i śruby naciągające skóry. Do malowania ramy można użyć lakiero-bejcy, lakieru, albo nietransparentnej farby do drewna. Do malowania śrub użyłem antykorozyjnej farby koloru czerwonego. Po pomalowaniu ramy mocujemy na niej przy pomocy śrub i obręczy oba naciągi.

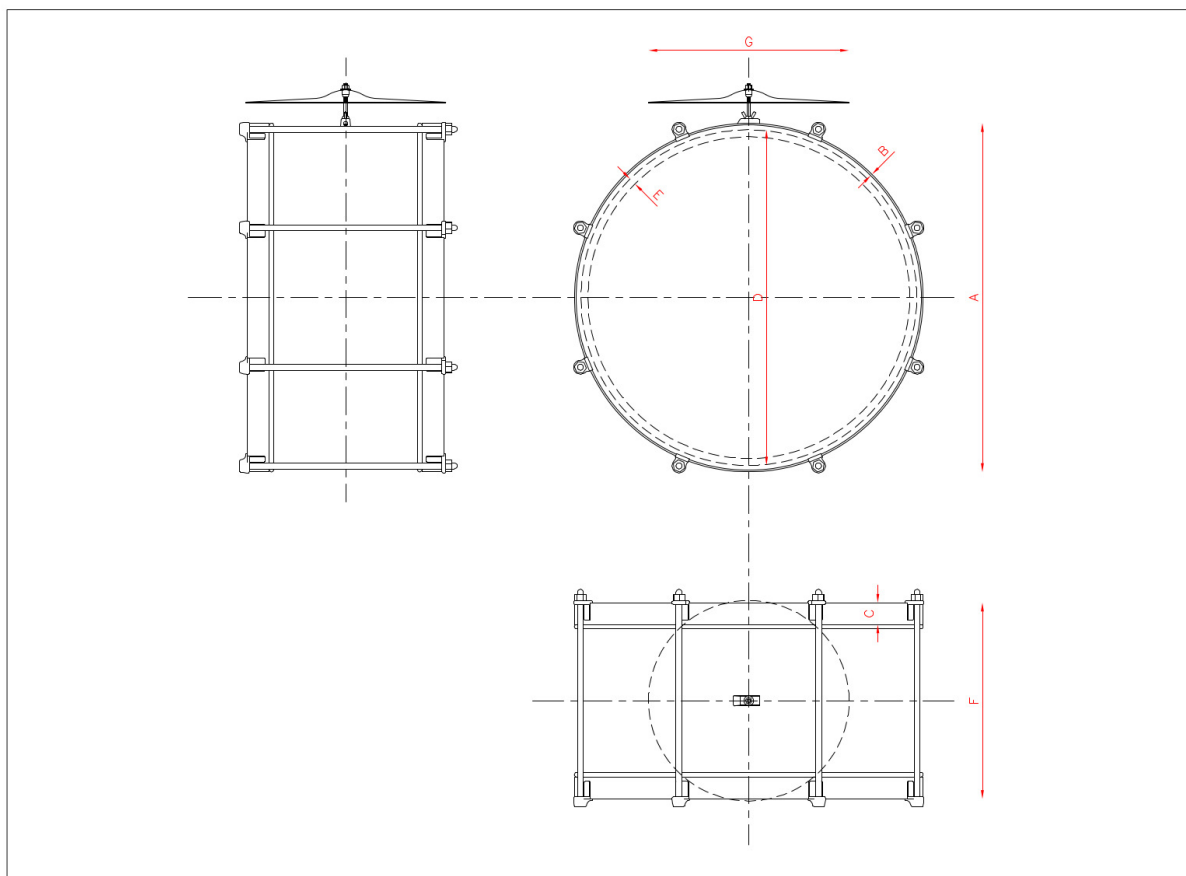

Projekt Barabanu

rzut z przodu / rzut z boku / rzut z góry

- A / wysokość bębna bez talerza / 400 mm
- B / grubość obręczy zewnętrznej / 2 mm
- C / szerokość obręczy zewnętrznej / 25 mm
- D / średnica ramy bębna / 385 mm
- E / grubość ramy bębna / 8 mm
- F / szerokość ramy bębna / 200 mm
- G / średnica talerza / 235 mm

autor zdjęć / Piotr Baczewski

autor opisu / Piotr Baczewski

autor rysunku barabanu / Jakub Korona